

koktavost
a
breptavost

KOKTAVOST - BALBUTIES

- Syndrom komplexního narušení koordinace orgánů participujících na mluvení,
- který se nejnápadněji projevuje charakteristickým nedobrovolným (tonickým, klonickým) přerušováním procesu mluvení.

Etiologie

- Složité vymezení faktorů
- Orgánové odchylky
- Dědičnost

další příčiny

- celá řada názorů
- poruchy metabolismu
- vegetativní lability

Výskyt

- Různé údaje
 - 0,5 – 4,5%
 - 70% vzniká mezi 3.-5. rokem
 - 20% se zahájením školní docházky
 - 10% později
-
- <https://www.youtube.com/watch?v=Po-WMo8vXRY>

Geneze koktavosti

- asynchronní koordinace mozkových hemisfér + další komponenty
- opakované zážitky z nerealizovaného nebo zmařeného komunikačního záměru
- opakované zážitky ztráty kontroly nad řečí
- výsměch
- subjektivně prožívaný pocit extrémního časového tlaku při komunikaci, atd.
- fixující mechanismy

-
- GENEZE KOKTAVOSTI A OBTÍŽE V JEDNOTLIVÝCH FÁZÍCH NAJDETE V SAMOSTATNÉM SOUBORU (SCAN)

Prediktory možného vzniku dysfluencie

prediktory možného vzniku kocktavosti

- **biologické**
- pretrvávajúce problémy (3 mesiace)
- predispozície, mužské pohlavie, odchylky CNS, príznaky námahy

Prediktory možného vzniku koktavosti

- **psychické** – náznaky tenze, úzkostnosť, netrpělivost
- **sociální** – nevhodná interakce, reakce okolí
- **lingvistické** – kvalita a kvantita dysfluence, opožděný vývoj fonologických dovedností

Diagnostika

- ▶ analýza symptomů koktavosti
- ▶ sledování okolností souvisejících se vznikem koktavosti
- ▶ analýza symptomů v řeči
- ▶ postoj ke komunikaci
- ▶ projevy narušeného koverbálního chování
- ▶ zohlednit věk vyšetřované osoby

diagnostika

- spontánní řečový projev
- řízený rozhovor
- nahrávka provedeného rozhovoru
- týmová interdisciplinární spolupráce – foniatr, neurolog, psychiatr, logoped, psycholog

specifické anamnestické údaje

- prostředí
- patogeneze
- současný stav

-
- ▶ UKÁZKY Z DIAGNOSTICKÝCH MATERIÁLŮ NAJDETE V SAMOSTATNÉM SOUBORU (SCAN)

Diferenciální diagnostika

- neplynulá řeč na podkladě organického poškození centrálního nervového systému – CMP
- breptavost
- fyziologická neplynulost a incipientní koktavost

Terapie koktavosti

- celá řada postupů
- individuální a skupinová forma
- modifikace řečového vzorce – Demosthenes
- sugesce, psychoterapie
- relaxace

cvičná léčba

- narušení koordinace respirace, fonace a artikulace
- dechová cvičení
- fonační a artikulační cvičení
- asociační cvičení – spojování vokálů s konsonanty
- rytmická cvičení
- čtení
- krátké věty a vyprávění příběhů
- Seeman, Sovák, Bubeníčková

behaviorální techniky

- ▶ systematická desenzibilizace
 - ▶ operační podmiňování
-

techniky založené na sluchové zpětné vazbě

- ▶ opožděná sluchová zpětná vazba
- ▶ delayed auditory feedback DAF
- ▶ opoždění vede ke zpomalení tempa

- ▶ Logohelp

-
- PODROBNOSTI K JEDNOTLIVÝM FÁZÍM TERAPIE KOKTAVOSTI NAJDETE V:
 - LECHTA, V. KOKTAVOST. PRAHA: PORTÁL, 2010.
 - ZDE NÁSLEDUJE JEN OSNOVA PRO ORIENTACI

Incipientní koktavost terapeutické postupy

- Tenze – preventivní terapie
- Námaha – behaviorální techniky – prvky systematické desenzibilizace, prvky dětské jógy
- Neplynulost – fonograforytmika – terapie tvoření plynulosti

➤ <https://www.youtube.com/watch?v=rw04lXYpQgQ>

Incipientní koktavost psychická tenze

- Snaha předejít tenzi
- Snaha zabránit, aby u dítěte vzniklo vědomí handicapu

- Doporučení
- Eliminace tlaku, stresových situací

Incipientní koktavost nadměrná námaha

- Cíl – narušené koverbální chování – pod vědomou kontrolou
- Sledování záznamu vlastního narušeného koverbálního chování
- Vytipování zátěžových situací
- Stav relaxace – hraní rolí
- Prvky dětské jógy
- Pantomima

Incipientní koktavost dysfluence

- ▶ Fonograforytmika
- ▶ Podpora integrace pravohemisférového
a levohemisférového systému

Fonograforitmická metoda podle Lechty

- východisko – koktavost je výsledkem asynchronnosti pravohemisférového a levohemisférového systému
- vzniká z normálních vývojových neplynulostí a zážitku časového tlaku a ztráty kontroly nad způsobem realizace vlastní promluvy

1. *fonologická analýza slov na slabiky –
rytmické vytleskávání*
2. *přičlenění grafických ekvivalentů slabik –
obloučky*
3. *přičlenění grafických ekvivalentů slov –
úsečka (slova, věty, dialog)*
4. *pragmatizace – používání fonograforytmičky
v dialogu, laserový pointer*
5. *imaginace – představa písma bez konkrétní
realizace*
6. *fixace – fluentní komunikace v konkrétních
komunikačních situacích, přítomno více
účastníků konverzace*
7. *transfer ve hře s různými rolemi*

Fixovaná koktavost

- 6.-13. rok života
- Strach před koktatovostí – uvědomění si obtíží v řeči
- Nadměrná námaha – bloky a tlačení
- Dysfluence – převažující repetice a prolongace
- Spolupráce - rodiče – učitel – logoped – balbutik

fixovaná koktavost PROLAM-GM

► Cullata a Golgberg (1995)

- 1.fyziologická adaptace
- 2.manipulace rychlosti řeči
- 3.operační podmiňování
- 4.manipulace délky a složitosti projevu
- 5.změna postoje
- 6.sebemonitorování a kontrola
- 7.generalizace a fixace

► ověřování v nových podmínkách – děti předškolního věku

1. fyziologické úpravy

- ▶ fonační regulace – lehký hlasový začátek
- ▶ redukce stresu – progresivní relaxace
- ▶ opožděná sluchová zpětná vazba – Lee-efekt
- ▶ farmakoterapie
- ▶ eliminace sekundárních charakteristik – narušené koverbální chování

2. manipulace rychlosti řeči

- ▶ používání pomalé řeči zvětšuje prostor k časování artikulačních pohybů
- ▶ koordinace respirace, fonace a artikulačních systémů
- ▶ motivace – želví mluvení, hlemýždí tempo, pomalé a lehké mluvení
- ▶ opožděná sluchová zpětná vazba – využití
- ▶ fonograforytmika – zpomalení řeči – navození fluence

3. operační podmiňování

- součást behaviorálních přístupů
- trest?

4. manipulace délky a složitosti projevu

- narůstání délky projevu – zvýšení náročnosti
- koordinace dýchání, fonace, artikulace
- vzrůstá sémantická a syntaktická složitost

- začíná se plynulou výslovností izolovaných souhlásek a samohlásek
- dvojslabičná a víceslabičná slova
- logický postup k delším projevům
- věty, souvětí, příběh podle obrázku, konverzace...
- postup podle lingvistické hierarchie

5. změna postoje

- pocity a postoje
- rozvoj pozitivních postojů ke komunikaci a k sobě jako ke komunikátorovi
- přecházet k činnostem zaměřeným přímo na kóktavost až tehdy, kdy dítě akceptuje rozhovory o dysfluenci
- vybudování otevřeného vztahu ke kóktavosti
- reagovat méně emotivně na neplynulost – desenzibilizace
- posměch spolužáků – „Ano, kóktám!“
- hraní rolí, modelové situace – skupinové aktivity
- eliminace vyhýbavého chování

6. sebemonitorování a kontrola

- zvýšení koncentrace pozornosti
- převzetí kontroly nad vlastní řečovou produkcí
- sladění „zručnosti“, které je třeba k mluvené řeči

7. generalizace a fixace (maintenance)

- přenos výsledků terapie do přirozených komunikačních situací
- **transfer aktivity**
- použití osvojených strategií
- definice hierarchie ohrožujících situací
- využití různých prostředí k transferu
- využití změny počtu posluchačů

- **fixace**
- realizace domácích aktivit
- redukce sezení – týdenní/dvoutýdenní/měsíční
- pravidelný kontakt s logopedem – týdenní/měsíční telefonické konzultace
- videozáznamy konverzace v přirozeném prostředí – hodnocení s dítětem

BREPTAVOST TUMULTUS SERMONIS

- Není izolovanou nozologickou jednotkou – syndrom
 - Kombinace narušení:
 - psychických (koncentrace pozornosti, chaotičnost myšlení)
 - lingvistických (neplynulost řeči, dysgramatismus)
 - fyziologických (respirační dysrytmie)
- různorodost obtíží

<https://www.youtube.com/watch?v=LfXgh3dQH1M&list=PLyI3P7xTuJi0LF66zjxndMriojDS-bTLh>

<https://www.youtube.com/watch?v=eVtkox3KwWc&index=3&list=PLyI3P7xTuJi0LF66zjxndMriojDS-bTLh>

BREPTAVOST – TUMULTUS SERMONIS

- NKS, kterou si daná osoba neuvědomuje
- má malý rozsah pozornosti
- narušena je:
 - **percepce**
 - **artikulace**
 - **formování výpovědi**

breptavost

- narušení myšlenkových procesů programujících řeč na bázi dědičných predispozic
- breptavost je projevem centrálních poruch řeči (central language disbalance)
- působí na všechny komunikační cesty – čtení, psaní, rytmus, hudebnost a chování

Etiologie

- dědičnost
- organický podklad
- neurotický podklad
- polyfaktoriální příčiny

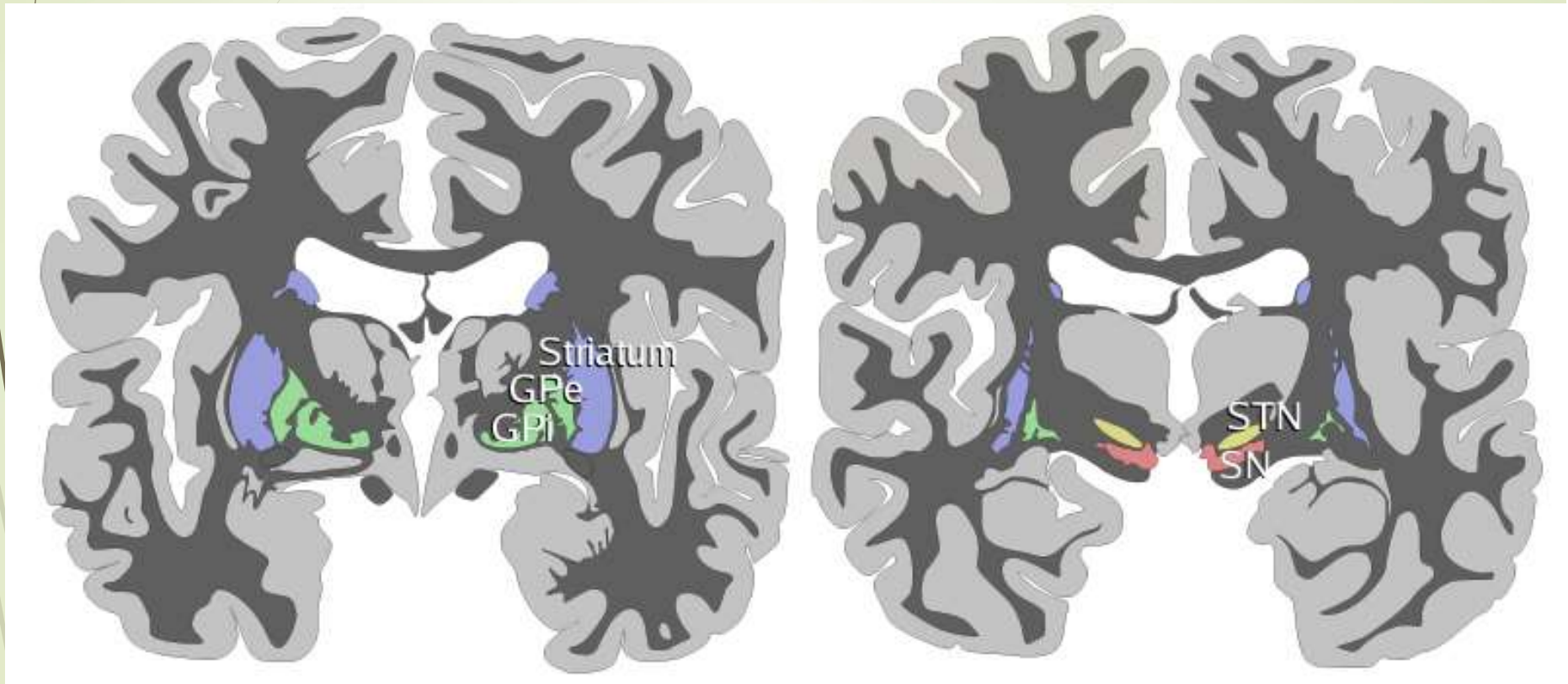

Etiologie...

- Dříve – kategorie řečových neuróz
- Postupný posun k názoru – organický podklad
- Využití zobrazovacích metod – EEG
- Drobné patologické změny
- **Centrální porucha na organickém podkladě**

- **Porucha zpětnovazební regulace ve striopalidární oblasti bazálních ganglií**

Etiologie

globus pallidus (pallidum) – fylogeneticky starší část bazálních ganglií (paleostriatum)

Symptomatologie

- Interverbální akcelerace
- Jejich počet narůstá s délkou slov
- Polykání, opakování slabik (podezření na koktavost)
- Nejčastěji v ustálených rčenicích, obratech
- Vlivem rychlosti promluvy a oslabené preciznosti artikulace dochází k redukci souhláskových skupin

Symptomy v chování

- Nápadnost
- Pohyby, chůze, celková motorika zbrklá, překotná a zrychlená
- Nápadně neklidný spánek

Další symptomy

- ▶ časté vdechy při řeči (inspirace)
- ▶ poruchy dýchacího rytmu (respirační dysrytmie)
- ▶ motorická nejistota v gestikulaci
- ▶ zastřený hlas až funkční dysfonie
- ▶ narušení jemné motoriky
- ▶ poruchy pravolevé orientace
- ▶ poruchy senzomotorické koordinace
- ▶ SHRNUTÍ SYMPTOMATOLOGIE V ŘEČI MÁTE V SAMOSTATNÉM SOUBORU

Komplexní diagnostika

- provádí tým odborníků
- foniatr, psycholog, logoped, neurolog
- důležitá vyšetření
- EEG – elektroencefalografické
- EMG – elektromyografické

- EEG – organický podklad breptavosti
- EMG – odlišení od koktavosti – spasmy

Diagnostika

- ▶ pátrání po příčinách
- ▶ analýza symptomů
- ▶ sledování okolností
- ▶ analýza symptomů na řeči a v postoji ke komunikaci
- ▶ analýza koverbálního chování

- ▶ vyhodnocení úrovně mentálního vývoje
- ▶ zhodnocení jazykové schopnosti
- ▶ vymezení korelace mezi mentálním a řečovým vývojem
- ▶ stanovení případné disproporce mezi inteligencí a lingvistickou schopností

Diagnostika

intelekt

- osoba s breptavostí má normální intelekt
- odlišení od MP – sémantická úroveň
- při MP – chudé myšlení
- při breptavosti – dezintegrované myšlení – intelekt v normě
- Míra jazykových a intelektových schopností

Klíčová kritéria při diagnostice

- ▶ Výskyt symptomů neplynulosti
- ▶ Normální intelekt
- ▶ Výrazná disproporce mezi intelektuálními možnostmi a jazykovou schopností
- ▶ Nespastický základ symptomů neplynulosti řeči

další postupy

- rozhovor, hlasité čtení
- psaní
- reprodukce vět
- zpěv a recitace
- vyšetření motoriky a muzikálních schopností
- testová vyšetření
- testy inteligence
- testy jazykového vývoje

Diferenciální diagnostika

- **Mentální postižení**
- **Schizofrenie**
- **Afázie**
- **Balbuties**

- **Koktavost – narušení dynamiky řeči**
- **Breptavost – narušení tempa řeči**

Terapie breptavosti

- **obnovení akustické a motorické zpětné vazby**
- **korigování vlastního projevu**
- dýchání – artikulace – tempo – uvědomění
- redukce extrémně rychlého tempa řeči –
rytmizované čtení

-
- nácvik správného čelistního úhlu – většinou je extrémně malý
 - nácvik čtení a psaní – nácvik elementárních grafomotorických vzorců
 - odstraňování dysprozodie – řečnická cvičení – zdůrazňování rytmu a melodie
 - cvičení koncentrace

Stabilizace správného tempa řeči

- ▶ porovnávání zvukových záznamů výpovědi osoby s breptavostí se správnou výpovědí
- ▶ slabikování
- ▶ společné čtení textu
- ▶ čtení textu s cloněním
- ▶ současné čtení a psaní

Rozvoj hudebních schopností

- rozpoznávání stále složitějších hudebních struktur
- přehnané akcentování náležitých slabik
- zpěv

Odstraňování potíží se čtením

- ▶ tendence k povrchnímu čtení
- ▶ čtení textu cloněním - okénko

- ▶ současné psaní a čtení
- ▶ dokonalejší percepce textu a zpomalení řeči

Rozvoj vyjadřovací „zručnosti“

- hlasité a zřetelné čtení textu
- recitace
- dotváření a tvorba textu
- např. popis obrázku, dotvoření nebo odpovědi na otázky dle vyslechnutého textu

- návyk - „rozmysli se, než něco povíš“

Další informace můžete najít:

- ▶ Lechta, V. (2003). Diagnostika narušené komunikační schopnosti. Praha: Portál.
- ▶ Lechta, V. (2003). Terapie narušené komunikační schopnosti. Praha: Portál. 2003
- ▶ Jedná se o kapitoly: Diagnostika/Terapie breptavosti – Z. Tarkowski